

Tragična Kurentova zasanjanost je uprta iz današnjega realnega sveta daleč nazaj v oni kozmični kaos, napet od tajnih sil in snujočih usod, kjer se krije življenje s svojimi „brezdanjimi skrivnostmi“ (154), kjer se giblje še neoblikovano, snujoče stvarstvo, kjer še ni razlike med človekom in živaljo, kjer je vse skupaj samo še kreatura, natura, kjer ni še ne radosti ne bolesti, ampak šamo skrivnosten molk, sladek v ustvarjajočem pričakovanju življenja in grozen v pričakovanju smrti, ki je življenju neločljiva posestrima. Sam vase je gledal in se je zgrozil pred vedno novimi prepadi in ugankami, zato se zamakne v kaka-dujevo in sovino oko, za katerim išče življenja in njegovih ugank. Odtod njegova naravnost serafinska ljubezen do živali — do uboge kreature sploh — odtod njegova „Mati“. Dvoje svetov, ki sta se ločila, trči v strašni tragiki „Muh“, ki človeka prevzamejo z nepojmljivo grozo, in kulminira v „Tujem življenju“, ki kaže strašni prepad v naturi: prepad med človekom in — kreaturo! Zavest tragične človeške krivde, ki izvira iz tega, dviga Cankarja visoko nad razne filozofske sisteme. „Neutolaženo in neutolažljivo hlepenje po spoznanju mušice, ki ti je bila sedla na piešo, in po spoznanju Boga, ki te ziblje na dlani, to je tvoje trpljenje od začetka do konca, je tvoj boj, vsebina in pomen vsega tvojega nehanja (str. 154).“

To hlepenje in iskanje se prav jasno kaže v črticah, ki so zbrane v tej knjigi. „Tudi ko bi človek imel tisto moč in tisti pogum, da bi sam posegel v globočino svojega bitja — do dna bi ne segel, ker dna ni. Prepada se odpira do prepada, brez kraja (67).“ Dno, prepada, globina, onstran, nepoznana vesoljnost, kraji, kjer so matere — vse to so značilni in zgovorni kantoni ob oni težki poti, ki jo je prerona! — s Kurentovimi goslimi in Markovim križem! — naš ubogi popotnik, dokler ni „Iz dna“ zajel svojih „Podob iz sanj“. Bile so mu dane šele tedaj, ko je bil prišel tik do onih vrat, za katerimi konča vsako iskanje.

Slast in bolest, iz katere so te črtice porojene, pretresa čitatelja, ko jih bere. Knjiga je krasen brevir za ljudi, ki Cankarja že poznajo, uvod v njegove „Podobe iz sanj“ in bo odprla oči še marsikom, ki vidi v Cankarju samo domišljivega yagabunda in ciničnega nihilista. *V tej besedah, morda J. A. G.*

in odgovor dr. Cankarju v "Harvdu" + "Kovčiču" v "Časniku za zgodovino"

Sto let slovenske lirike. Od Vodnika do moderne! Uredil Cvetko Golar. Založila Umetniška propaganda v Ljubljani. [1920.] 159 str. 30 K.

Za Lovrenčičevim „Brstjem“ smo dobili novo antologijo starejše slovenske lirike. V primeri z Lovrenčičevo zbirko pomenja Golarjeva brez dvoma lep napredek. Enotnejše je zasnovana, z bolj izbranim materialom in opremljena sicer s skromnimi, vendar dobrimi podatki o posameznih pisateljih. Tako bo dobro služila predysem Hrvatom in Srbom, da jih seznanj z našo liriko, pa tudi nam samim, posebno šolam.

Urejena je zbirka dobro. Razvrščeni so pesniki kronološko, prispevke posameznih avtorjev pa je zaokrožil urednik v lepe harmonične enote, ki so večinoma uspele in dobro karakterizirajo dotične pisatelje. V prvi vrsti se je pri izbiranju oziral Golar seveda na absolutno estetično vrednost pesmi, zaradi informativne svrhe njegove zbirke pa se je tuintam zadovoljil tudi z relativnim merilom; samo s tega stališča so upravičeni v knjigi pevci, kakor n. pr. Slomšek, Potočnik, Zakelj, Trstenjak, Umek in še ta ali drugi.

Glede meje, katero je postavil Golar med moderno in predmoderno, bi se dalo seveda prerekati. Ako je izločil iz moderne Meška in Poljančevo in ju prišel

starejši generaciji, bi na vsak način moral storiti isto tudi n. pr. z Maistrom. Vendar se mi zdi to precej brezpomembno, kajti v resnici itak vseh teh mej ni; literatura je živ organizem in kakor vsak živ organizem se tudi ona razvija v nepretrgani evolucijski črti.

K posameznim pesnikom bi pripomnil sledeče:

Vodnik je izbran dobro — želel bi si kvečjemu še ode „Na Vršacu“.

Pri Prešernu mi je žal, da ni našla mesta tudi njegova satira. Saj je značilno za vse naše velike lirike, da so obenem izvrstni epigramatiki: Prešeren, Levstik, Zupančič.

Svetličič je zastopan z dvema sonetoma, ki kažeta precej Prešernovega vpliva. Ljubše bi mi bilo njegovo „Čudno jezero“, ker je veliko bolj samoniklo in tudi bolj plastično.

Levstiku je posvetil urednik precej prostora; in to po pravici! Tudi so izbrane pesmi dobre; samo škoda, da jih ni še več. „Domotožnost“, „Pri oknu“, „Slôba“, „Nevesta“, „Udomačitev“, „Knjižna modrost“ spadajo brez dvoma med najboljšo slovensko liriko in poleg tega so za pesnika jako značilne. Rajši bi jih videl v antologiji ko par sonetov, ki preveč kažejo Prešernovega učenca (n. pr. „Čakanje“, „Nagla usoda“). Pomanjkljiv pa je izbor v tem, da je Golar docela prezrl Levstikovo satiro. To se mi pri Levstiku, pri tej bistri kritični glavi, zdi naravnost neodpustno. Satire, kakor so n. pr. „Roman“, „Svetcu Eliji“, „Čitalnica“ ali „Naša nesreča“, bi bil lahko sprejel brez posebnega komentarja, saj še danes prav tako odgovarjajo resnici kakor so pred 60 leti. Tudi „Dober svet“ po mojem mnenju ne bi smel manjkati; velja za lepo vrsto naših poetov, starih in novih:

Ne jenjaj peti, ak' ti mislij manjka,
Beséd neznanih dosti nakopiči!
Le-te slovenskim bralcem bodo zanjka,
Ceprav literaturni porekó beríči,
Da gnezdo so, ki so ušli mu ptíci.

Pri Vilharju bi „Darilo“ lahko bilo izostalo. Istotako pri Jenku njegova sentimentalna tožba „Ptici“, ki se mi ne zdi pristna. Ljubši bi mi bil njegov šegavo-satirični „Naš maček“.

Izbor Gregorčiča bi se bil dal za to ali drugo stvar pač še razširiti. Značilne za pesnika se mi zdijo n. pr. „Daritev“, „Življenje ni praznik“, „Črni trn“, „Njega ni!“, mogoče tudi „Lovorika na grob možu“.

Cimpermana bi dovolj označevala njegova „Jetnikova tožba“. Je brez dvoma najboljši izraz njegove tragične usode, zato od vseh njegovih pesmi najbolj resnična in živa.

Krilan, Freuensfeld, Gestrin, Resman, Trinko — vsi ti, se mi zdi, so dobili v knjigi preveč prostora. Za prvega bi „Mladi hrast“ popolnoma zadostoval. Čisto povprečni in vsakdanji sta Freuensfeldovi „Temne oči“ in „Travniki dehtijo...“ — boljša bi bila njegova „Resnacija“. Pri Gestrinu bi jaz namesto „Z nesrečnim srcem...“ postavil rajši še precej plastično „Zimsko vožnjo“, ki ima med drugimi n. pr. to-le kitico:

Tu ali tam v ravnini mi čepi
pohlevna kočica za zametom skrita,
tu ali tam kot senca mi stoji
samotna smreka v snegu in noč zavita.

Prve tri Resmanove pesmi („Mesec jasno je sijal“, „Dekletce, podaj mi roko!“, „Vzdihljaji“) bi bil urednik brez skrbi lahko črtal. Istotako deli Trinkovega „Razpršenega listja“.

Aškerc ni lirik in če to vpoštevamo, je zastopan dovolj številno, glede stvari „Iz popotnega dnevnika“ celo preštevilno. Pogrešam pa njegove krasne „Vinske bajke“, katero Prijatelj lepo imenuje „sveto obredno pesem blagoslovljenih Slovenskih goric“. Tudi s sočno parabolo „Sreča“ bi bil pesnik pridobil — in istotako seveda tudi zbirka.

Iz resne, melanholične Medvedove lirike bi se bile dale uvrstiti morda še „Vlahinji“, „Spomladi“, „Kaj si tak!“, „Jaz ljubim svojo dušno bol“.

O Funtku in Ganglu sam ne vem, kaj naj rečem. Saj jima človek ničesar ne more očitati — in vendar se mi zdi, da je intel Golar križ z njima.

Namesto Meškove „Jesenske romance“ bi bila pač primernejša za antologijo njegova lepa meditacija „Na cesti“ iz lanskega Mohorskega koledarja. Tudi sledeči njegov „Vzdih“, ki je l. 1910. izšel v „Domačem prijatelju“, bi prišel morda v poštev:

Pa pravijo očka: „Vzemi ga!“
A mamica pravijo: „Ne!“
A nihče ne vpraša, ne zmeni se,
Kaj pravi moje srce!

Pri Ljudmili Poljančevi mi je žal njenega „Cardaša“, ki se mi zaradi svojega uspelega krajevnega kolorita zdi naravnost dragocen. Z veseljem bi dal zanj „Pozdrav“ iste pesnice! —

Kako je ravnal Golar s teksti, nisem vseskozi zasledoval. Kolikor morem soditi po Levstiku, je jezik moderniziral, ga po možnosti približal današnji knjižni slovenščini. Prav! Saj knjiga ni namenjena znanstvenikom, ampak preprostem bralcu, ki hoče v prvi vrsti estetično uživati! Vendar bi bil tuintam urednik lahko ostal bližji prvotnemu besedilu. Ni mi n. pr. razumljivo, čemu je v zadnjem verzu „Sramežljive ljubice“ ali v 8., 11. in 14. verzu „Nagle usode“ črtal klicaj in ga nadomestil s piko. Čemu je Gestrinovo „Balado o prepelici“ drugače razdelil v kitice, kakor jo je razdelil pesnik sam? Tudi ne odgovarja originalu, ako je v Levstikovi „Živi cvetlici“ preuredil verz „Ni v gori ni na ravnem polji, v vrti ni“ v „ni v gori, ni na ravnem polji, v vrtu ni“; kajti prva dva „ni — ni“ sta veznika (niti — niti), ne pa glagol. Še občutnejša pa je napaka v Jenkovi elegiji „Na Sorškem polji“, kjer stojita po dve in dve kitici v ozki vsebinski zvezi, kar je v izvorniku pesnik naznačil na ta način, da na konec prve, tretje in pete kitice ni postavil pike ampak samo podpičje. Čemu je Golar to izpreminjal? S tem, da je odsekal zadnjo kitico od predzadnje in ji celo uropal njen začetni „in“, je pesem naravnost uničil. Kdor ne verjame, naj čita obe redakciji! — Tudi Svetličičevo „Življenje“ je nekoliko trpelo:

zmed njih se zopet mirna zlije,
ker ji vso moč vzelo je slapovje.

V prvem verzu je (pač po pomoti!) izostalo „v morje“, v drugem pa bi zaradi ritma vsekakor morala ostati prvotna oblika: „uzelo“. —

Kljub tem in podobnim pomanjkljivostim pa je zbirka lepa in priporočila vredna. Pozna se ji, da jo je sestavljal pesnik: upam, da ji bo to najboljšje priporočilo.

Škoda, da ni vsebini primerna tudi oprema. Knjiga, ki podaja Prešerna, Levstika, Jenka, Gregorčiča in Aškerca, bi že zaslužila kaj boljšega!

Janko Glaser.

Capuder Karel: Naša država, zemljepisni pregled s statističnimi tabelami. Maribor 1919. Tisk in zaloga Tiskarne sv. Cirila. 102 strani.

To je pri nas prva knjiga, ki nam podaja zemljepisni pregled naše države. Te vrste dela so in bodo še nekaj časa ena najnujnejših potreb, pred vsem pri pouku; potrebuje jih mladina in potrebuje jih oni, ki ima učiti geografijo naše domovine, bodisi v ljudski kakor v srednji šoli. Enako tudi posameznik nestrpno išče prilike, da se pouči o onih delih naše kraljevine, o katerih mu pouk v avstrijskih šolah ni dajal niti najmanjšega pojma. Zato občinstvo upravičeno rajši šteje koristne strani, ki mu jih delo podaja, kakor pomanjkljivosti in netočnosti, ki jih je zagrešilo.

Pisatelj je obravnaval tvarino v treh oddelkih: v splošnem pregledu, v pokrajinskem opisu in v opisu gospodarskih razmer naše države. Opisovanje teče zanimivo in poučno; pri prvem delu je morfogenetična stran pač preobširna v primeri s tako kratkim zamljepisnim pregledom. Pri pokrajinskem opisu bo za prvi čas gotovo najbolje, ravnati se po dosedanjih teritorijalno-političnih enotah; pri uvajanju novih nazivanj na podlagi morfoloških sličnosti — ki pa morajo ostati v skladu s srbsko in hrvaško knjigo — bo vsekakor paziti, da ne nastanejo zmede z onimi starimi imeni, ki značijo preveč ustaljeno historično-geografsko pojmovanje; to velja n. pr. zlasti glede Šumadije. Glede krajevnih imen je pisatelj pri opisu Srbije same točnejši kakor v prvih poglavjih; želeti je, da se rabijo v naših knjigah pravilna srbska imena. Ob albansko-srbski meji torej ne teče reka Drin ali Drina, marveč Drim, dalje naj velja vedno Sófija ne Zofija za glavno mesto Bolgarske, ne Bulgarske, in pišimo Prespansko jezero, ne Prespa jezero, ne dolina reke Kriva, marveč dolina Krive reke, Ibar, gen. Ibra, ne Ibarja. — Dober je tudi opis gospodarskih razmer, le da je Macedonija s svojim rižem, bombažem, makom in bogatim jezerskim ribolovom premalo vpoštevana, kakor je tudi izostal opis njenih posebnih napoč mediteranskih klimatičnih razmer.

Anton Melik.

Popović Vasilj, Istorija Jugoslovena. I. sveska. Sintetičan pregled srednjevjekovnog razvoja zemlje i naroda. Sarajevo, 1920. Komisionalna naklada knjižare J. Studničke i dr. 8°. (4) + XII + 149 + (1) str. (v cirilici). 14 K.

Jugoslovanska historijografija je poznala doslej „istoriju Srba“, „povjest Hrvata“ in „zgodovino Slovencev“. Šele narodno in državno ujedinjenje in v prvi vrsti iz njega nastale praktične potrebe so prinesle n. pr. nam Slovincem v eni knjigi zgodovino Srbov, Hrvatov in Slovencev (M. Pirc, A. Melik) z zgodovinskimi pregledi vsakega plemena za se kot opis najvažnejših političnih in kulturnih dogodkov v preteklosti. Vasilj Popović pa ni ločil že v naslovu svoje knjige Srbov od Hrvatov in teh od Slovencev, temveč je skušal napisati skupno zgodovino Jugo-

Nič manj pa ni važno drugo vprašanje, ki si ga moramo ob slehernem takem prizadevanju staviti, namreč, za kaj gre prav pa prav: ali za ohranitev nekih kulturnih vrednot (neposredno torej za podpiranje posameznih umetnikov, ki nam jih s svojim delom ustvarjajo) ali pa predvsem za dobrodelnost. Ni torej važno, če prav poprimemo, kdo je potrebnejši, temveč kdo je podpore vrednejši. To dvoje se vselej ne krije. Zato je čisto napačno, če poudarjamo zgolj obupno stisko, zlasti še nezaposlenost oblikujočih umetnikov, namesto da bi podčrtavali pomembnost podpore potrebnih za našo oblikovno umetnost — in to, da gre za usodo naše kulture, ne le za obstanek nekaj desetoric slikarjev in kiparjev. Sicer bi se moglo zgoditi, da bodo uživali to, posebe za umetnost namenjeno podporo iz javnih sredstev res potrebni nenameščeni, toda za umetnost nepomembni absolventi akademij, medtem ko bi umetniki, ki ustvarjajo prave kulturne vrednote, ostali praznih rok ob strani. Če namreč razmišljamo o vseh teh vprašanjih zgolj s stališča socialnega skrbstva, med nezaposlenimi slikarji in kiparji, ki so dovršili strokovne nauke na umetnostnih akademijah, in nenameščenimi potrebnimi absolventi drugih visokih šol (pa naj bodo to pravniki, medicinci ali inženjerji), ne more biti glede potrebnosti in obsega pomoči prav nobene razlike. Odločevati more tod samo resnična umetniška kvalifikacija. Bilo bi namreč škoda, če bi se že tako malenkostna sredstva raztrosila brez koristi za oblikovno umetnost. — In zanjo vendar gre.

Sicer pa kdo nam pojasni, zakaj naj bi prav za prav nenameščeni umetniki morali uživati posebno izjemno podporo? Saj je mogoče, da nenameščeni slikar ali kipar zasluži z naročili znatno več kakor tovariš, ki ima slabo plačano državno ali zasebno službo. Treba je torej tudi tu individualnega razlikovanja — čeprav je gotovo, da bo konec spet isti kakor zmerom: podpore bodo največ deležni najglasnejši, najokretnejši. Ali bodo med njimi tudi najvrednejši ali vsaj res pomoči najpotrebnejši, pa je vprašanje. *K. Dobida.*

KNJIŽEVNA POROČILA

BLÄTTER AUS DER SLOWENISCHEN LYRIK. In deutschen Übertragungen von Lili Novy. P. E. N. Ljubljana 1933.

Poročati danes o delu, ki ga je za udeležence dubrovniškega kongresa — torej skoraj pred enim letom — izdal ljubljanski Pen-klub, je sicer nekoliko „nesodobno“. Vendar sem prepričan, da resnične vrednote niso tako časovno vezane, kakor je na splošno postalo običajno, da jih vežemo, ko ob beganju za aktualnim, vedno novim in najnovejšim na prvo in najvažnejše pri umetnini: na njeno absolutno umetniško kakovost, žal, vse prevečkrat pozabljamo, kakor da bi za umetnost, manifestacijo duhá, veljala ista usoda enkratnosti in trenotnosti kakor za umetnije na področju telesnih rekordov. Delo, ki ga je s svojimi prevodi izvršila ga. Lili Novy, predstavlja resnično vrednoto, zato ni danes nič manj upravičeno, govoriti o njem, kakor bi bilo upravičeno takrat, ko je izšlo.

Zbirka obsega tri Cankarjeve, tri Kettejeve, devet Župančičevih, tri Murnove in sedem Gradnikovih pesmi. Znani četvorici naše moderne je kot peti pridružen Gradnik, ki sicer ni „pevec iste pomladi“, a ji je časovno vendarle bližji, kakor se navadno zavedamo: komaj šest let ga loči od Ketteja in Cankarja, štiri od Župančiča, tri od Murna. Seveda: Kette in Murn sta že

več ko trideset let mrtva, pred več ko tridesetimi leti je kot lirik utihnil Cankar, pred desetimi Župančič; tako je umljivo, da se Gradnik zdi od njih bolj odmaknjen, ko v resnici je.

Razvrščeni so avtorji kronološko, vendar s to izjemo, da sta Cankar in Kette zamenjana. S to zamenjavo si je urednik omogočil, da je lahko postavil na prvo mesto Cankarjevo „*Iz moje samotne, grenke mladosti*“, ki ni samo značilna za Cankarja, ampak kot ena najglobljih izpovedi o usodi in poslanstvu umetnika, kar jih imamo, prelepo uvaja v zbirko sploh. Izbor pesmi je na splošno dober in po večini srečno združuje obe — včasih prav divergentni — zahtevi, ki naj bi jima pesem v antologiji ustrezala: da ni samo značilna za avtorja in dobo, ampak obenem tudi absolutno dobra in pomembna. Slabo je v tem oziru predstavljen Kette, pri katerem kvečjemu „*V samotah*“ zasluži, da je v zbirki; fantovska razposajenost njegove „*Roži*“ je tako neločljivo vezana na besedilo izvirnika, da se v drug jezik vobče ne da prevesti, uvodni sonet cikla „*Moj Bog*“ pa je preveč samo priprava na poznejše, da bi mogel stati sam zase. Pri Župančiču je škoda, da ni uvrščena tudi njegova „*Žebljarska*“.

Prevodi podajajo značilnosti in lepoto slovenskega izvirnika tako verno in s tako tenkočutnostjo, da daleč prekašajo vse, kar smo podobnega imeli doslej. Niso povsod dobesedni, a čudovito je ohranjeno v njih to, kar je važno in bistveno, tista skrita, gorka srčna kapljica, ki daje pesmi življenje in za katero je upravičeno zahteval Župančič (v Ljubljanskem Zvonu 1917, 222), da se med prevajalčevim delom ne sme izgubiti. To srčno kri naših pesmi je očuvala in prelila v svoje prevode ga. Novy s tako ljubeznijo, da se nam ob njih skoraj brez izjeme zdi, kakor da čitamo izvirnik; tako intenzivno in adekvatno je občutje, ki nam ga njeni prevodi vzbujajo, da brez podrobnega vzporejanja večinoma niti ne opazimo, kako je tu in tam v posameznostih morala ustvarjati prevajalka po svoje. Naj zadostuje kot primer prva kitica v zbirki.

Cankar: Iz moje samotne, grenke mladosti,
vse polne ponižanja, polne bridkosti,
se svetijo tiho tvoje oči;
v nelepem življenju sled Neizrekljivega,
sredi večne smrti sled Večnoživega,
luč neugasljiva sredi večne noči.

Novy: Aus einsamer Jugendzeit bitteren Jahren,
die traurig und voller Erniedrigung waren,
erglänzt mir dein Auge in stiller Pracht;
im unschönen Leben das niemals zu Sagende,
im ewigen Tode das Leben Tragende,
unverlöschliches Licht in der ewigen Nacht.

Vernosti, s katero je ohranjeno osnovno občutje, se enakovredno pridružuje mojstrsko obvladanje oblike, ki je znalo ohraniti celó take intimnosti, kakor je n. pr. tekoča rima v četrti in peti vrsti navedene kitice. Primerov za besedno in oblikovno spretnost in dovršenost prevajalke bi našli na vsaki strani zbirke, višek pa predstavlja brez dvoma Župančičevo „*Prebujenje*“, ki je kljub izredno težki obliki prepesnjeno naravnost virtuožno. Kot zgovorno pričo, káko višino dosega ga. Novy kot prevajalka tudi ob največjih, na videz nepremagljivih

težkočah, naj navedem začetno kitico že zgoraj omenjene „Žebljarske“, ki je izšla v „Marburger Zeitung“ 24. decembra 1928., a je v zbirki žal ni, obenem s prevodom, ki ga je za Župančičevo petdesetletnico objavil Paul Eisner v „Prager Presse“ 22. januarja 1928.

Eisner: Wohl bis eins von viere,
wohl bis eins von viere
am Himmel rote Ziere,
auf Wiesen grüne Ziere,
wohl bis eins von viere
Wasser uns Räder, uns Fauchbälge führen,
über den Amboß sind wir gebückt;
alle, Bursche, Männer, Kind und Weib sich rühren,
wohl bis eins von viere,
daß es uns zerdrückt;
Wasser uns Räder, Fauchbälge uns führen,
wohl bis eins von viere,
wohl bis eins von viere.

Novy: Von viere bis eine,
von viere bis eine
erglänzen im Scheine
der Sonne die Haine,
von viere bis eine
gehn Räder und Blasbalg im steten Vereine,
zum Amboß sind wir gebückt;
die Männer, die Weiber, die ganze Gemeine,
von viere bis eine
wir plagen uns krummgedrückt;
die Räder, der Blasbalg, sie gehn im Vereine
von viere bis eine,
von viere bis eine.

Ako bi imeli na razpolago samo Eisnerjev prevod, bi z njim sicer ne mogli biti zadovoljni, ker je preveč neokreten in s svojim porušenim ritmom preveč krivičen izvirniku, vendar bi prevajalcu kvečjemu zamerili, da se je lotil pesmi, ki se vobče prevesti ne dá; zlasti še, če upoštevamo, da velja Eisner za rutiniranega in priznanega prevajalca iz slovanskih jezikov. Ali s kako presenetljivim uspehom je isto nalogo rešila ga. Novy! Tako more prevajati samo, kdor sam soustvarja, komur je na razpolago ne samo izreden čut za vse odtenke izvirnika, ampak v enaki meri tudi zmožnost oblikovanja v jeziku, v katerega prevaja. Ga. Lili Novy druží oboje v redki skladnosti. Dobili smo v njej odlično prevajalko — in želeti bi bilo, da bi njena zbirka „iz slovenske lirike“, pomnožena in v primerni založbi, našla pot na nemški knjižni trg, kjer bi — če bodo pesmi dobro izbrane — nedvomno častno predstavljala našo književnost.

*

Ako dostavljam k temu nekaj pripomb, nanašajočih se na pesem v zbirki, katere prevod ne ustreza izvirniku v enaki meri kakor drugi, nočem s tem lepemu delu niti najmanj kratiti cene in pomena. Dostavljam te pripombe ne

zaradi prevoda, ampak zaradi pesmi same. Rad bi z njimi opozoril na svojevrstno priliko, ki nam jo za analizo lirske pesmi kot umetnine nudi primerjanje izvirnika s prevodom, ker se nam ob takem primerjanju s prav posebno nazornostjo pokaže, kako občutljiv organizem je lirska umetnina, kako zakonita in organična je njena notranja rast, kako fini in subtilni so njeni elementi, kako važni in nepogrešljivi deli celote so v njej dostikrat malenkosti, ki jih navadno komajda opazimo.

Primerno podlago za razmišljanje o tem nudi v naši zbirki prevod Župančičeve pesmi „Zvečer“ („Abend“), ki se glasi:

Im Abendrotscheinen, im ruhigen, feinen, erblicke ich der Sterne Licht: die Kuppel ragt schweigend, die Stadt übersteigend, darob der stille Kreis sich flicht.	Zwei Tauben, sie flogen, gehoben im Bogen, hin über des Wassers beglänzten Lauf ... Nach Leiden, nach langen, was wacht ein Verlangen, mein Herz, nach Glück dir wieder auf?
--	---

Metrično je prevod brezhiben, kar moramo spričo občutljivo se menjajočega ritma in kratkih, vseskozi rimanih vrstic šteti prevajalki v nemalo zaslugu: ohranjen je isti ritem, ohranjena ista razvrstitev in — izvzemši tekočo rimo v drugi kitici — tudi ista kvantiteta rim, tako da je akustični lik izvirnika podan domalega v celoti. Kar se tiče vsebine, so v podrobnostih posamezne misli oblikovane sicer po svoje, vendar se nam na prvi pogled te izpremembe nikjer ne zdijo tolike, da bi pesem kot idejna in umetniška celota bila z njimi prizadeta; obratno: zdijo se nam izključno stilističnega značaja in kot take le podrejenega pomena. Torej niti oblikovno niti vsebinsko bistvenih razlik. Kljub temu pa nam prevod ne nudi pesnikovega doživetja z isto izrazitostjo in jakostjo, v istem obsegu in bogastvu kakor izvirnik. Ker more in mora biti vzrok temu edino v medsebojnih razlikah, a se razlikujeta izvirnik in prevod na videz samo v malenkostih, je možno pač samo eno: da so prav te navidezne malenkosti tisto, kar izvirnik odlikuje in mu daje njegovo posebno lepoto. Če torej te malenkosti s pomočjo prevoda ugotovimo, moramo dobiti s tem nedvomno važne sestavne dele pesmi, vsaj deloma pa se nam po tej poti odkrije morda tudi funkcija, ki jo ti sestavni deli v pesmi kot umetnini imajo. Poskusimo!

Vsa tenka, vsa mirna je zarja večerna, da vidim zvezde skozi njo: nad kupolo mračno čez mesto temačno se tiho v loku svetlem pnó.	Golobov se dvoje med nebom, vodó je preneslo s perotmi blestečimi ... Dovolj si trpelo, kaj zahrepenelo, srce, si spet po sreči mi?
--	--

Če s tem podrobno vzporedimo prevod, vidimo, da je prevajalka izpreminjala v pesmi predvsem njeno miselno strukturo. Dočim sta n. pr. v izvirniku prva dva stavka v tesni vzročni zvezi (kar je bilo v prvotni obliki poudarjeno še bolj: „*Tak* tenka, *tak* mirna je zarja večerna, da vidim zvezde skozi njo“), prevod te povezanosti ne pozna in je zaradi tega znatno izgubil na globini, slikovitosti in lepoti. Enako je zabrisan kontrast „mračne kupole“ in „temačnega mesta“ nasproti „svetlemu loku zvezd“; na istem mestu je poudarek od zvezd premaknjen na kupolo, torej iz luči v mrak, kar z osnovnim razpolo-

ženjem pesmi ni v skladu. V sliki o golobih je kot ozadje izostalo „nebo“, zaradi česar manjka zveza s prvo kitico; prav tako je ostala neizražena zveza med mrtvo in živo naravo, ko večerna zarja svoj „blesk“ daje samo vodi, ne pa perotim golobov. S prenosom glavnega stavka „dovolj si trpelo“ v prislovno določilo je važna pesnikova izpoved močno zbledela, njen pravi in končni smisel (da bo nova sreča obenem *spet novo trpljenje*) pa sploh ni prišel do izraza; tudi abstraktno „hrepenenje“ v zaključku pesmi učinkuje manj izrazito ko „srce“ v izvorniku. Posebno dalekosežne so izpremembe, ki se ne tičejo samo posameznih mest, ampak jih je v svoji notranji strukturi doživela pesem kot celota, zlasti v prvi kitici. Dočim so osebki, torej nosilci misli in občutja, v tej kitici pri Župančiču „zarja“ in „zvezde“ in je pesnikov lastni „jaz“ v obliki odvisnika docela postavljen v ozadje, je v prevodu ta „jaz“ stopil na prvo mesto, temu sledi „kupola“, od zvezd samih, ki so v izvorniku najvažnejša in osrednja predstava (saj gre za sliko večera!), pa je ostal samo še abstrakten „krog“.

Vidimo torej, da izpremembe v prevodu, čeprav na prvi pogled samo stilstičnega značaja, posegajo v resnici globoko v miselni ustroj pesmi in s tem v njeno zgradbo samo ter so tako kljub navidezni malopomembnosti vzrok, da manjka prevodu notranje strnjene, enotnosti in ubranosti. Kako vse drugače je strnjena misel v izvorniku (če si ga po vsem tem še enkrat pokličemo v spomin), v kako enotni in ubrani liniji poteka! Prva kitica: večerna zarja, v njej zvezde, pod zvezdami kot obris zemlje mračna kupola na obzorju — slika večera, prikazana na daljnem in tihem ozadju vesoljstva. Druga kitica: sredi te daljne in tihe panorame nenadoma dih bližine, utrip življenja in nemira — dvojica golobov in kot žarišče, v katerega se končno steka vse, hrepenenje pesnikovega srca. Kakor pa sta si obe kitici v nasprotju med seboj kot daljina in bližina, kot mrtva in živa narava, tako tudi vsaka zase zopet predstavlja kontrast: prva med lučjo in senco, med nebom in zemljo, druga med poletom življenjske radosti in trpljenjem — vendar v obeh slučajih tako, da pozitivna sestavina prevladuje in je melodija, na katero je pesem ubrana, svetla in kipeča navzgor: kot lok zvezd, kot blesk peroti, kot hrepenenje po sreči. Tako gre pesnikova misel (pač podzavedno brez dvoma, le slepi jasnovidnosti umetniške intuicije sledeča) čudovito urejeno, smotrno in zakonito: iz makrokozma v mikrokozem, od zunaj navznotraj, od najdaljnjega k vedno bližjemu, spajajoča v ubranost vsa nasprotja, dokler se naposled ne ustavi v pesniku samem . . .

Iskali smo navidezni zunanosti, odkrilo se nam je znatno več: pesem kot svet v malem, s tako elementarno zakonitostjo v sebi, kakor da je odtis vesoljstva. Za ugotovitev te zakonitosti, te žive notranje rasti, ki se dá miselno le težko dojeti, smo v primerjanju s prevodom našli trdno in zanesljivo oporo. Pokazalo pa nam je to primerjanje še nekaj: da je za resnično doživetje umetnine treba poglobitve, treba več pozornosti in ljubezni, ko je tihi in nevsiljivi lepoti lirske pesmi navadno izkazujemo.

Janko Glaser.

FRANCE BEVK: DEDIČ. Izdala in založila knjižna zadruga „Goriška Matica“. 1933. Natisnila Tipografia Consorziale. Trieste. Str. 84. Ovitek in vinjete narisal Milko Bambič.

„Najbolj me je zanimala uganka človeške duše in zapletkov usode, kot si jih more izmisliti le življenje“, pravi Potočnik-Bevk (str. 7). S tem nista poudarjeni obe glavni prvini zgolj te povesti, temveč skoraj vsega Bevkovega